

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Соболя Євгена Юрійовича – на дисертацію Рощупкіна Сергія Вікторовича «Адміністративна відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо отримання подарунків», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Становлення України як незалежної, демократичної держави визначає потребу протидії соціальним явищам, які негативно впливають на розвиток суспільних відносин і створюють загрозу існуванню принципам, притаманним правовій державі. Одним із таких небезпечних явищ, яке стоїть на заваді належного розвитку будь-якої держави, є корупція. Вона створює перешкоди нормальному розвитку правової, економічної, політичної та інших сфер суспільного життя. За таких умов у суспільстві виникає соціальна напруга, породжується недовіра громадян до органів державної влади, зокрема до осіб, що її представляють. Корупція сьогодні набула різних форм та знаходить своє відображення не тільки через явне вчинення корупційних правопорушень (хабарництво, зловживання службовим становищем, вимагання, торгівля впливом, вимагання), але й через вчинення правопорушень встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, і Україна не є виключенням в цьому випадку.

Як свідчить положення ст.7 (b) Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р.«...хоча поняття корупції має визначатися відповідно з національним правом, слід розуміти, що воно охоплює до виконання чи невиконання якоїсь дії при виконанні обов'язків або через цих обов'язків в результаті необхідних або прийнятих подарунків, обіцянок або стимулів або їх незаконне отримання кожного разу, коли має місце така дія або бездіяльність».

Вх. №		ВДСД НАВС	
26	2089	06	2020 р.
кількість аркушів:		9	
сч. док.	9	додаток	—

Тому обрана дисертантом тема для дослідження є дійсно актуальною і торкається широкого кола питань адміністративного права. Зауважу, що вивчення змісту дисертації, автореферату дисертації та наукових праць Рошупкіна Сергія Вікторовича дає підстави зробити висновок про актуальність обраної теми, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість, а також про глибокий аналіз питань, пов'язаних із антикорупційними обмеженнями щодо подарунків.

Слід зазначити, що робота відповідає Пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки на період до 2020 р., визначених Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 9 вересня 2010 р. № 2519-V; Пріоритетним напрямам розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених на засіданні президії НАПрН України від 3 березня 2016 р.; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015 – 2019 рр. (п. 1.2 Додатку 1, п. 3.12 Додатку 3, п. 6.9 Додатку 6), затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275.

Щодо обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації слід зазначити наступне. Структура роботи та її зміст свідчать про намагання автора комплексно підійти до вирішення завдань дослідження, адже в межах дослідження ним здійснено системну характеристику основних елементів юридичного складу порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

Чітко проглядається системний підхід до вирішення проблем, що стосуються об'єкту та предмету дослідження, зокрема стосовно визначення змісту суспільних відносин, що виникають у зв'язку із притягненням до адміністративної відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. Задачі сформовані в логічній послідовності та направлені на досягнення мети дослідження.

Науково-теоретичним підґрунтям для наукового дослідження стала значна кількість праць фахівців у галузі загальної теорії держави і права,

управління, адміністративного права та процесу, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Загальна ж кількість використаних джерел є беззаперечним свідченням наукової обґрунтованості як самої роботи, так і зроблених у ній висновків та рекомендацій. Додатковим свідченням обґрунтованості положень дисертаційного дослідження, а також їх достовірності є результати системного узагальнення судової практики із розгляду зазначених питань

Повною є методологічна база дослідження, яка дала можливість автору використати при проведенні дослідження низку різноманітних методів наукового пізнання (логіко-семантичний, системний, структурно-логічний, порівняльно-правовий, системно-структурний та ін.), що дозволило дослідити існуючі проблеми юридичного складу порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація за характером та змістом розглянутих питань є одним з перших в адміністративно-правовій науці комплексним науковим дослідженням, у якому розкрито особливості адміністративної відповідальності за порушення встановлених законом обмежень, передбачених ст. 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» КУпАП та положень Закону України «Про запобігання корупції». В контексті аналізу антикорупційного, адміністративного та кримінального законодавства запропоновано нові редакції положень статей, що стосуються порядку одержання подарунків посадовими особами, а також розроблені пропозиції удосконалення законодавства в частині внесення заборон стосовно отримання подарунків як обов'язкової вимоги до посадових осіб.

Значна кількість результатів дослідження одержана вперше, серед них:

– з'ясовані характерні ознаки елементів юридичного складу порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, як обов'язкових об'єктивних та суб'єктивних, так і факультативних (корупційного мотиву та мети);

– надано власне визначення поняття «встановлені законом обмеження щодо одержання подарунків» через систему порушення антикорупційних вимог та заборон;

– зроблено спробу розмежувати сумісні поняття «подарунка» як предмета адміністративного правопорушення, пов’язаного з корупцією та «неправомірної вигоди» на підставі ознак часткового співпадіння;

– надано пропозиції щодо доцільності розроблення та введення окремої декларації про одержані подарунки особами, що виконують функції органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб прирівняних до них, а також осіб, які постійно чи тимчасово обіймають посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов’язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією;

– обґрунтована необхідність зміни диспозиції ст. 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» КУпАП/

Серед положень, які дістали подальшого розвитку та удосконалення в результаті дослідження, проведеного Рошупкіним Сергієм Вікторовичем слід виокремити:

– визначення поняття мотиву порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунку як особистої зацікавленості, що в першу чергу полягає в отриманні особами, уповноваженими на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування, доходів у вигляді грошей, іншого майна, в тому числі майнових прав, пільг, переваг, привілеїв, послуг майнового характеру, результатів виконаних робіт безпосередньо або близьким чи третім особам, які пов’язані бізнес-інтересами чи дружніми стосунками;

– систематизацію суб’єктів відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків залежно від виконуваних функцій органів державної влади та місцевого самоврядування з подальшим виокремленням категорії суб’єктів, які постійно, тимчасово чи за спеціальним

повноваженнями здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають посади в органах державної влади або органах місцевого самоврядування;

— з'ясування підстав адміністративної відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (фактичної, нормативної та процесуальної);

— вивчення ознак відмежування подарунку як предмета правопорушення, передбаченого ст. 172-5 КУпАП, та неправомірної вигоди як предмета злочину, передбаченого ст. 368 КК України;

— аналіз ключових характеристик подарунка, що відповідає критеріям загальноновизнаних уявлень про гостинність: 1) не бути системними та постійними; 2) не впливають на прийняття рішень та вчинення дій з використанням власних службових повноважень, 3) не перевищувати розмір одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на день прийняття подарунка;

— виокремлення ключових помилок при винесенні судових рішень у справах про порушення встановлених заборон щодо одержання подарунків через систематизацію та групування судових рішень судової практики.

Вивчення дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок, що автор обґрунтував низку концептуальних положень, які мають вагоме значення для розвитку науки адміністративного права взагалі та кваліфікації порушень встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків.

Так, автор удосконалив визначення поняття мотиву порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунку як особистої зацікавленості, що в першу чергу полягає у отриманні особами, уповноваженими на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування, доходів у вигляді грошей, іншого майна, в тому числі майнових прав, пільг, переваг, привілеїв, послуг майнового характеру, результатів виконаних робіт безпосередньо або своїм близьким чи третім особам, які пов'язані бізнес-інтересами чи дружніми стосунками (ст. 25)

Автор обґрунтовано стверджує про те, що обов'язковому декларуванню підлягають ті подарунки, які вручаються і приймаються безпосередньо або побічно в зв'язку з виконанням посадовою особою державно-владних функцій (ст. 71-72).

З аналізу дисертації видно, що автор достатньо велику увагу приділив понятійно-категоріальному апарату, зокрема, тим поняттям, які потребують належного уточнення в законодавстві та в юридичній літературі. Насамперед, уточнюються такі поняття, як «антикорупційні вимоги, заборони та обмеження», «подарунок», «загальновизнанні уявлення про гостинність», «заборонені подарунки», «ділові подарунки». При цьому автор визначив, що загальновизнані уявлення про гостинність стосуються тих подарунків, які можуть стосуватися ділових дарунків (сувеніри), і проявів гостинності (запрошення на каву або вечерю, подарунки, одержані від знайомих з нагоди, наприклад, дня народження, загальновизнаного чи релігійного свята) у скромних масштабах, які широко використовують для налагодження добрих ділових відносин і зміцнення робочих стосунків (ст. 92-93).

Корисним є твердження наведені автором за результатом вивчення міжнародного досвіду декларування подарунків. Автор влучно наводить приклади такої процедури закордоном. Так, в деяких країнах діють норми відповідно до яких публічні посадові особи зобов'язані декларувати не лише активи, доходи та фінансові зобов'язання, але й приватні інтереси та одержані подарунки, формуючи таким чином, механізм запобігання виникнення корупційних правопорушень.

Таким чином, з урахуванням зазначеного можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і у запропонованому розв'язанні конкретних питань.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом чинного законодавства, а також проектів нормативно-правових актів, що стосуються тематики дослідження.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр як загальних, так і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати об'єкт дослідження, а саме: діалектичний метод наукового пізнання державно-правових явищ, методи аналізу та синтезу, метод системного аналізу, системно-структурний, структурно-функціональний, історико-правовий, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, логіко-нормативний методи, а також соціологічні та статистичні методи тощо (С. 26-27). Усі ці методи автор застосовував у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Наукова та практична значущість отриманих результатів підтверджена відповідними актами впровадження та полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції використовуються: по-перше, у правотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до КУпАП, Закону України «Про запобігання корупції», «Національне антикорупційне бюро»; у навчальний процес – для викладання навчальних дисциплін «Адміністративна діяльність» «Адміністративне право України», «Адміністративний процес», «Адміністративно-деліктне право», а також підготовки навчальних посібників, лекцій, методичних рекомендацій та розділів підручників для курсантів вищих навчальних закладів МВС України; у правозастосовчій діяльності – у системі занять зі службової підготовки поліцейських.

Наукові положень, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, досить повно викладено в 12 опублікованих автором працях.

Оформлення дисертації та автореферату дисертації Рощупкіна С. В. відповідає тим вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Зокрема, слід відмітити, що структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою.

Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації, зроблені автором, об'єднані провідною ідеєю – удосконалити антикорупційне законодавство в частині регулювання порядку одержання подарунків. В цілому дисертаційне дослідження виконане на належному рівні.

Разом з тим, аналіз дисертації та автореферату дисертації дає підстави зробити наступні зауваження та рекомендації:

По-перше, дисертанту варто було більше уваги приділити деталізації питання розмежування дозволених подарунків та заборонених подарунків, зокрема проведення відмежування від неправомірної вигоди (ст. 161-162)

По-друге, у цілому автор вдало розкрив принципи адміністративної відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, проте слід зосередити більше увагу на принципі транспарентності за пропозицією автора (ст. 46-47).

По-третє, автор наводить перелік певних проблем кваліфікації у справах про порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків в частині відсутності єдиного підходу у судовій практиці щодо відмежування одержання подарунків від неправомірної вигоди через призму встановлення мотиву прийняття подарунку, що на думку автора, не завжди носить корисливий характер на відміну від неправомірної вигоди, що має також і спеціальну мету, що є достатньо суперечливим (ст. 194-195).

По-четверте, зважаючи на досить широкий спектр досліджень на тему адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, дисертанту варто було більше уваги приділити предмету ст. 172-5 КУпАП, здійснивши певну класифікаційну характеристику подарунку як предмета порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих питань теми дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові положення, які являють нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання.

Усе викладене дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Адміністративна відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права та процесу, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Рошупкін Сергій Вікторович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри

державно-правових дисциплін та

адміністративного права

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка,

доктор юридичних наук, професор

Є.Ю. Соболев

*Проректор
з наукової роботи*

